

MEKANSAL VE STRÜKTÜREL DEĞİŞİMİN KONUT KÜLTÜRÜ İLE İLİŞKİSİ “KONYA/SİLLE ÖRNEĞİ”

Aşlı TAŞ¹

Şebnem ERTAŞ²

1 Arş. Gör., Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi İç Mimarlık Bölümü, aslitas26@gmail.com, ORCID:0000-0003-2199-9952

2 Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi İç Mimarlık Bölümü, sebnemarc@hotmail.com ORCID: 0000-0002-0568-6529

Taş, Aşlı ve Şebnem Ertas, “Mekansal ve Strüktürel Değişimin Konut Kültürü ile İlişkisi “Konya/Sille Örneği”. idil, 74 (2020 Ekim): s. 1568–1582. doi: 10.7816/idil-09-74-06

ÖZ

Kültür; tarihi süreç içerisinde bir toplumun taşıyıp benimsediği maddi-manevi değerlerin bütünü olup çeşitli toplumsal kimliklerden meydana gelir. Bunlar arasında mimari, önemli bir kültürel gösterge aracı olup konutlar ise günlük yaşantının geçtiği bir yerleşim alanının en karakteristik öğeleridir. Tarih boyunca kültürler değiştikçe konut mekanları; sosyal, toplumsal, ekonomik ve teknolojik gelişmelerle birlikte biçim ve işlevlerinde hem değişim yaşarlar hem de süreklilik gösterirler. Bu bağlamda, çalışmada Konya iline bağlı Sille yerleşiminde yaşayan nüfus mübadelesine tabii tutulmuş Gayrimüslim ve mübadele sonrası boşalan evlere yerleşen Müslüman halkın yaşadığı konutlarda zamana bağlı meydana gelen mekansal ve strüktürel değişim süreçlerinin kültürel değişim/sürekliliğinin biçim üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle Sille’de önemli bir konut yerleşimi olan Hacı Ali Ağa sokağında yer alan sıralı on konutun zamana bağlı fiziksel ve fonksiyonel değişim grafikleri üzerinden incelenerek mekansal ve strüktürel değişim süreçleri ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kültür, değişim, mekan, mekansal süreklilik, konut

Makale Bilgisi:

Geliş: 1 Ağustos 2020

Düzeltilme: 2 Eylül 2020

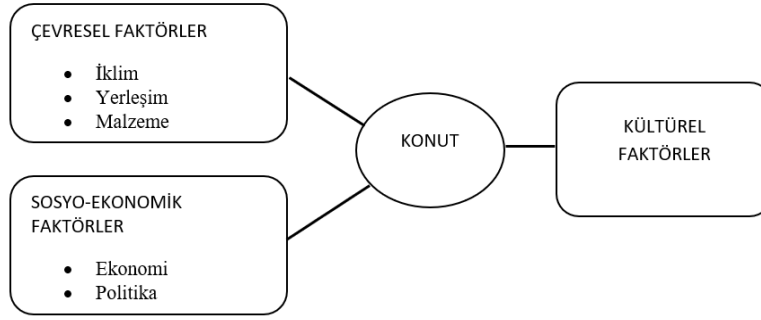
Kabul: 20 Eylül 2020

© 2020 idil. Bu makale Creative Commons Attribution (CC BY-NC-ND) 4.0 lisansı ile yayımlanmaktadır.

Giriş

Kültür, insanın var olduğu sürece öğrendiği ve uygulayıp devam ettirdiklerinin bütünüdür. Uygarlığın direkt etkisi altında kalan kültür dallarından belki de en önde geleni mimarlıktır. İnsan, var oluşunun ilk yıllarından beri kendini dış etkilerden korumak amacıyla barınma ihtiyacı duymuştur. Mimarinin de başlama noktası insan ve onun ihtiyaçları olduğundan mimari, kültürle var olmaktadır. Bu nedenle belki de en eski kültür olarak mimari, barınma eylemi ile karşımıza çıkmaktadır. Önceleri ağaç kovuklarında, mağaralarda, daha sonraları ise, ağaç ve sazlardan yaptıkları kulübelerde barınmışlardır. Tarihi süreç içinde yaşanan sosyal, toplumsal, ekonomik, vb. gelişmelerle birlikte, konutun biçim ve işlevi de değişmiştir (Aslan, 2007). Bu nedenle kültür ve konut kavramlarının birbirleri ile yakın etkileşimde bulunan, zaman zaman birbirlerinin sınırlarını çizen, nitelik ve nicelikleri ile ilişkili ipuçları veren ve değerlendiren olgular halinde oldukları görülmektedir. Bunlara örnek olarak İskandinav tarzı ev, Doğu Karadeniz geleneksel konut mimarisi, Muğla evi, geleneksel Türk konut mimarisi, Fars mimarisi gibi zaman zaman coğrafyalarını da örten sınırlar çizen, zaman zaman da bu sınırları kullanıcıları veya yapımcıları ile zorlayıp aşan, kültürlerin hareketleri ile oradan oraya taşınan, taşındıkça evrilen mimari stiller verilebilmektedir (Asasoğlu, 2013).

Çevresel ve sosyo-ekonomik faktörlerle beraber kültürel faktörler de konut oluşumunu meydana getirmektedir (Şekil 1). Bu faktörler aynı mekanda, farklı zaman aralıklarında da farklılık gösterebilmektedirler.

Şekil 1. Konut oluşumuna etki eden faktörler (Altman, 1980).

Konutlar sadece birer strüktür değil, aynı zamanda enstitüdürler. Birçok amaca hitap ederler. Çünkü konut, kültürel bir olgudur ve ait olduğu toplumun kültürel değerlerinden büyük ölçüde etkilenmektedir. İlk çağlardan beri konut, insanlar için sadece bir barınma mekanı olmaktan çıkmış, aynı zamanda birçok fiziksel aktivitenin yer aldığı bir mekan haline gelmiştir. Dini seremoniler de, bu aktiviteler içerisinde önde gelen bir faktördür (Rapoport, 2004).

Konut araştırmalarını tarihsel ve kültürel bir perspektifle ele alan Altman (1980) ise konutu, kültür ve çevre ilişkilerini etkileyen kültürel faktörleri; dünya görüşü, çevresel bilişim ve algılama, mahremiyet, din ve diğer değerler, sosyal strüktürler ve aile strüktürleri olarak sıralanmaktadır.

Çahantimur'un (1997) aktarımıyla Lawrence (1987), konutun şu özeliğini vurgulamaktadır: "Konut" bir arazi çekirdeğinden daha fazlasıdır ve sadece mekanda düzenlenmiş bir prensip değildir. Konut kültürel, sosyo-demografik, psikolojik, politik ve ekonomik faktörler tarafından tanımlanmış, aynı zamanda onları da tanımlayan karmaşık bir varlıktır.'

Konut ve kültür çalışmalarının sosyo-politik, kültürel ve tarihsel kapsamda ele alınması gerekliliğini savunan Lawrence (1987), kültürü normatif kavramlar ve insan davranışlarıyla ilgili süreçler, ya da görünen ve görünmeyen kültürel faktörler olarak iki ayrı grupta ele almaktadır. Normatif kavramlar, dünya görüşünü belirleyen idealleştirilmiş bir modelin etik ve estetik prensiplerinden oluşmuştur. İkinci gruptaki değişkenler ise bireysel ve grup davranışlarından oluşan örüntü haline gelmiş davranışsal süreçtir (Çahantimur, 1997).

Birçok kültürde kişilik ve ayrıcalık elde etmek amacıyla tasarlanıp, donatılan konut aynı zamanda insanları birbirine ve kültürüne yaklaştıran yaşamsal bir varlıktır. Birey ayrıcalık ararken, kültür ortak değerleri yaratır. Kişilik-kültür bağlamında konut bir paradokstur (Gür, 2000).

Konut; değişen değerlerin doğrudan etkilendiği ve kültürler arası karşılaştırmanın yapılabileceği en temel, en

özel ve en ufak bina tipidir. Konut kullanımı için önerilen çözümler ve adaptasyonlar, her zaman basit bir şekilde yer almazlar. Tabular, adetler ve kültürün geleneksel seçenekler arasından mümkün olan fiziksel donatılar vardır. Bu fiziksel imkanların sayılı olmasına rağmen seçeneklerin çoğu, kültürel matris tarafından sınırlandırılır. Bu sınırlama da, bir kültürün değerlerindeki ve konutlarındaki yansımanın tipik örneğini oluşturarak gelenekselleştirir (Rapoport, 2004). Rapoport kültürü, normlarını, kurallarını, rutin hale gelmiş davranışlarını da içermek üzere insanların yaşama biçimi olarak tanımlamakta ve geleneksel konut formunun oluşmasında en önemli faktörün kültür olduğunu öne sürmektedir (Mumcu, 2009).

Geleneksel konut, belli bir kültürün doğal çevre olanaklarını kendi gereksinimleri, doğrultusunda nasıl kullandığını, o kültürün çevreyi insana ne yoldan bağımlı kıldığını sergilemekle kalmaz, aynı zamanda kendi kültürel özellikleri açısından nasıl biçimlendiğini de gösterir (Turgut ve Ünügür, 1992). Bu konuda geleneksel Türk konut kültürüne bakılacak olursa, Geleneksel Türk Evi, Geleneksel Türk Ailesinin yaşam kültürü ve törelerine uygun şekil ve plan özelliklerini gösteren, asırlarca Türk insanının gereksinimlerine cevap vermiş bir konut tipi olarak bilinmekte ve tanımlanmaktadır (Kuban, 1976). Göçebe yaşam şekli kökenli bir norm olarak ele alınan Türk Evi ve onu oluşturan kültür kavramı, kuşkusuz ki yalnızca göçebelik kavramıyla tanımlanamaz. Sosyal yaşam ve geleneklerin yanı sıra, din, iklim ve coğrafi konum, malzeme ve sosyo - ekonomik koşullar da belirleyici olmuştur.

Geleneksel Türk evi avlu, taşlık, hayat, sofa ve oda gibi mekanlardan oluşmaktadır. En önemli belirleyici özelliği ise; avlu içinde kurulmuş olmasıdır. Bu kültürel mirasın tüm özgün nitelikleriyle korunması, sürdürülebilirliğinin sağlanması, güncel kullanımda değerlendirilmesi ve günümüzde bu niteliklere sahip avlulu evlerin oluşturulması, millet bilincinin gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlayacaktır (Bozkurt ve Altınçekiç, 2013). Türk evine özgü olarak kullanılan hayat, haremlik selamlık bölümü, gelin odası, sofa, sedir, seki, tandır kavramları günümüz konutlarında varlığı yitirmektedir. Geleneksel ev kültürünü nesilden nesile aktarılması gereken kültürel bir mirastır. Ancak günümüz şartları dikkate alındığında sosyolojik, fizyolojik, teknolojik gibi etmenlerin değişimi ile gerçekleşen kültürün değişimi göz önüne alınmalı ve Türk evi kültürü devamlılığını sürdürmelidir.

Konutun sahip olduğu çok yönlü ilişkiler zinciri ve toplumla birebir olan ilişkisi, yaşanan her türlü değişimden etkilenmesine sebep olmaktadır. Güzer (2004), konutu sürdürülebilir bir yaşamın temel altyapısı olarak görmektedir. Tüketim toplumu olarak tüketim ürünlerinin biriktirildiği ana mekan, başta gelen tüketim objesi, sosyal kimliğimizi temsil eden bir dışavurum aracı, yatırım ve sosyal güvence biçimi olarak konuta yeni anlamlar kazandırmaktadır.

Konut kültürüne dayalı araştırmalarının önemi; küresel mobilitenin ortaya çıkardığı gereksinimleri sağlıklı ve nitelikli bir biçimde karşılamak, aynı toplum içindeki farklı alt kültürlerin taleplerini daha iyi anlamak, farklı yaş grupları barındıran bu mekan türünde herkesi memnun etmek, "normal" insanın yanında "özürlü" ya da "engelsiz bir çevre yaratmak", kentleşmenin farklı aşamalarındaki insanları tatmin etmek ve böylece toplumsal iç huzuru sağlamak, sağlıklı yapılarla kullanıcının sağlıklı kalmasına destek olmak, fiziksel, sosyal ve teknolojik eskimeyi geciktirme yoluyla ekonomi sağlamak, konutun içinde ve dışında çeşitlenmeyi arttırarak çevreye kimlik kazandırmak, uyum yoluyla geçmişi geleceğe bağlamak ya da şaşırtma yoluyla gözlemciye yeni şeyler öğretmek gibi savunulabilir (Gür, 2000).

Konut, biçimini ve işlevini ait olduğu çevrenin belirlediği kültürel bir oluşumdur. Barınma işlevinin dışında konut kurgusunda asıl amaç kültürel değerlerine yer vererek kullanıcısının yani insanın yaşam tarzını en iyi yansıtan çevreyi oluşturmaktır. İnsan ve çevre arasındaki ilişkinin zaman içindeki oluşumu sosyal ve kültürel değişimleri yansıtmaktadır. Bu nedenle değişimin konut biçimlenmesine etkisi de kaçınılmazdır. Günümüz şartları dikkate alındığında sosyolojik, fizyolojik, teknolojik gibi etmenlerin değişimi ile gerçekleşen kültürün değişimi göz önüne alınmalı ve konut kültürü devamlılığını sürdürmelidir (Turgut, 1990).

Konut Biçimlenmesinde Mekansal ve Strüktürel Değişim

Var olma aslında değişimin ta kendisidir ve konutu bir organizma olarak nitelendirir ki bu organizma varlığını sürdürebilmek için biçiminden bağımsız bir şekilde değişmeye muhtaçtır. Değişme, herhangi bir büyüklükteki bütünün farklılaşması, bir önceki konuma göre farklı bir hal almasıdır. Farklı bir hal alışı, bütünün içeriğinde, bütünün anlatımında veya her ikisinde birden olabilmektedir. Organizma, canlı maddeleri özümlemekte, işe yaramayanları dışarı atarak, hücrelerini tazelemektedir. Konut da bir organizma olarak sürekli değişim içerisinde. Bu durum, hem konutun hem de ona muhtaç olan toplumun sürekliliği için gereklidir. Bu süreklilik

içerisinde sahip olduğu kavramsal altyapıyı özümseyerek geliştirmek, gereksizlerden soyutlamak ve değişen toplum yapısı, yaşayışı, anlam ve ihtiyaçlarıyla birlikte kendini yenilemek durumundadır. Bu onun doğasında vardır ve var olması için bir gerekliliktir (Dener, 1994).

Konutun incelenmesi ve sınıflandırılması, ekonomi, teknoloji ve iklim gibi değerlerin analizine bağlı olmaktadır. Bu nedenle, hem fiziksel hem de sosyo-kültürel bakış açıları göz önünde bulundurulmalıdır. Bireyin ve toplumun, sosyo-kültürel ve yapısal özelliklerinden bahsedildiğinde, "yaşam tarzı" kavramının varlığı karşımıza çıkar. Yaşam tarzı, çok yönlü ve karmaşık bir toplumsal olgudur. Tüketim biçimleri, yaşanılan bölge ve oturlan konut, toplumsal etkileşim ve katılma türleri, boş zaman etkinlikleri, değerler, eğilimler, tutumlar ve zevkler; giyinme ve konuşma biçimleri; evlenme yaşı ve biçimleri ve daha pek çok olgu ve süreçler, yaşam tarzını belirler (Aslan, 2000). Turgut (2003) kültürel değişimin konut ile etkileşimini şöyle açıklamaktadır. "Kültür-mekan etkileşimi sürecinde konut mekanı, insan ve çevresi arasındaki dinamik ve değişken ilişkileri yansıtan zamansal nitelikleri de taşımaktadır. Devingen yapısı olan kültürel bileşenler zaman içerisinde kültürleşme etkileri ile değişime uğramakta ve buna bağlı olarak davranışsal ve mekansal özelliklerde değişmektedir" (Çakmak, 2011).

Bu nedenle önce bir kültürün kimliği ve karakteri anlaşılır; onun değerleri kazanılır ve hem kültürel hem de fiziksel ihtiyaçlara cevap veren bir konut biçimi ortaya çıkar. Konut tasarımlarında dikkat edilecek bir başka husus, konutun tasarlandığı bölgenin kültürünün belirgin özelliklerinin göz önünde bulundurulmasıdır. Çünkü bu özellikler de konut biçimlenişine etki etmektedir. Bazen çok belirgin özellikler olsa da, kültür bazı etkenleri aleni veya gizli bir şekilde yasaklar (Rapoport, 2004).

Rapoport (2004), yaptığı üç temel kültür tanımından ilk ikisini, konut ve çevresi ile direkt ilişkili olduğunu vurgulamaktadır. Genel olarak değerler ve imgeler, dini inançlar, aile strüktürü, sosyal organizasyonlar, bireyler arasındaki sosyal ilişkiler ve yaşam şekli olarak belirlediği, konut formunu etkileyen, kültürel bileşenlerini, kullanıcı grubu özelliklerini kültürel öz elemanları ile analiz etmektedir.

Turgut (2007) ise, konut oluşumuna etki eden kültürün öğelerini dört grupta incelemiştir:

- Çevresel imgeler
- Dini inançlar
- Aile yapısı, akrabalık norm ve kuralları
- Konuta ait yaşam şekli

Çevresel imgeler; dünya görüşleri, değerler ve ideallerin oluşturduğu imgeler bu gruba girer. İnsanların çevresel seçimlerinde, çevreyi değiştirmelerindeki kararları etkileyen, toplumsal kurallar ve paylaşılan ortak değerler, tercihler, kişinin çevresel deneyimi, bilgi, öğrenim, tutum ve değerlerin oluşturduğu imgelerle birleşerek önemli bir yer tutar. Dini inançlar, yasaklar, kutsal eşyalar ve dini törenler konut oluşumunda etkili olmaktadır. Aile yapısı, akrabalık norm ve kuralları ise, toplumsal rol ve değerler bağlamında, aile kurumu, akrabalık sisteminin parçası olması nedeniyle, kültürel bir öğe olarak konut oluşumunda etkili olur. Konuta ait yaşam şekli; toplumlara göre değişebilen, konut mekanlarının zaman içindeki kullanımı ile ilgili alışkanlıklar ve farklılıklar, konut içi yaşamı ve dolayısıyla konut oluşumunu etkiler (Turgut, 1990).

İnsan yaşamına ait sosyo-kültürel ve fiziksel yapının çevresel etkenler sonucu sürekli bir değişime maruz kalması, yaşamın sürdürüldüğü çevrenin de bu değişimden etkilenmesine neden olmaktadır. İnsana ait yaşam alanlarına yapılan bu müdahalelerin en belirgin sonuçları konut alanlarında ortaya çıkmaktadır.

Rapoport'a göre (2004), konutların aldığı değişik formlar komplike bir olgudur. Dolayısıyla bu formların oluşumlarının açıklanması kolay olmamaktadır. Tüm açıklamaların tek bir çıkış noktası vardır; o da değişik tutumlardaki insanlar ve onların çevreye olan tavırlarıdır. Bu tavırlar, bulunulan yere göre farklıdır çünkü sosyal, kültürel, ekonomik ve fiziksel faktörlerdeki değişiklikler, bu tavırlarda önemli rol oynar.

Konut biçimlenmesi, kültürel faktörlerin zaman içindeki değişimlerine bağlı olarak gerekli performans özelliklerini yerine getirememesi durumu nedeniyle mekansal ve strüktürel (malzeme) değişim süreçleriyle şekillenmektedir. Rapoport'un belirttiği gibi, insanlar ve onların çevresindeki sosyal, kültürel, ekonomik ve fiziksel faktörlerin değişmesi konutlarda kütleli, formatif değişikliklere neden olmaktadır. Bu değişiklikler konutlarda mekansal değişim süreçlerini ortaya çıkarmaktadır. Bunun yanında konutlarda hem eskimeye hem onarıma bağlı olarak meydana gelen bazı strüktürel değişimler mevcuttur (Şengün, 2007). Zaman içerisinde eskiyen, fiziki şartlardan etkilenerek görevini yerine getiremeyen yapı elemanlarının ve malzemelerin günümüz konfor koşullarının sağlanması amacı ile yenileriyle değiştirilmesi sonucunda strüktürel değişim süreçleri ortaya çıkmaktadır (Üçer, 2011). Çalışmada tüm bu değişim süreçleri; fiziksel ve fonksiyonel değişim olmak üzere iki

şekilde, kültürel değişim/sürekliliğin biçim üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır.

- Fiziksel değişim; kullanıcı gereksinimlerindeki değişimler, yapının dış etkenler sebebiyle sisteminde ortaya çıkan bozulmalar-yıpranmalar, yapıya yeni fonksiyonların yüklenmesi ya da mevcut fonksiyonların bazılarının çıkarılması sonucu yapının içinde veya dışında gerçekleştirilen yeni mekan organizasyonlarıdır. Bu değişim türünde etkili olan, yapı strüktürünü oluşturan ve genelde kullanılan malzemeler ile teknolojik değişimler sonucu ortaya çıkan yeni gereksinimlere cevap verilebilecek konforun sağlanamamasıdır (Altınok, 2007).

Konutlar, kişilerin yaşamlarını geçirdikleri alanlar oldukları için yaşam koşullarındaki değişim ile paralel olarak şekillenmektedirler. Fiziksel değişim; mekanların, kullanıcıların farklı yaşam biçimlerine, aile yapısındaki mekansal ihtiyaç değişikliklerine ve zaman içinde yaşam anlayışındaki değişikliklere uyum sağlama potansiyelini arttıran önemli bir niteliktir.

Konutlarda fiziksel olarak görülen değişiklikler bozulma, kaldırma ve ekleme alt başlıklarında incelenmektedir:

1. Bozulma, evlerin doğal koşullar altında bir bölümünün veya öğelerinin çürümesi ve deformasyonu olarak tanımlanabilir. Bu fiziksel olay, kullanıcıların evin sürekli bakımını yapmamlarından kaynaklanır. Malzemelerin düzenli olarak bakım ve onarımı yapılmayınca doğal olarak bozulma süreci başlamıştır. Evlerde görülen bozulmalar özellikle yapı elemanlarının (kapı, pencere, duvar, üst örtü...) malzemelerinde görülmektedir (Dalkılıç, 2004). Yapı elemanlarında basit bozulmalar olduğu gibi işlevliğini ve strüktürel yapısını etkileyen ileri derecede bozulmalar da meydana gelmektedir.

2. Kaldırma, evin bir bölümünün veya öğesinin bilinçli bir şekilde müdahale sonucu yok edilmesidir. Sosyo-ekonomik yapı ve kullanıcıların kültürel geçmişi bu olayı etkileyen çevresel faktörlerdir. Bu müdahaleler daha çok ev sahiplerinin oturduğu evlerde görülmektedir. Geleneksel konut biriminin özellikle çağdaş yaşam standartlarına uymayan bölümlerinin modern nesnelerle değiştirilerek kaldırıldığı görülmektedir (Dalkılıç, 2004). Bu değişim bazı servis mekanlarının, özellikle eski tuvaletlerin günümüz konfor koşullarına uymadığı için kaldırıldığı ve aynı yere ya da başka bir yere yeni bir tuvalet yapıldığı benzer birçok örnekte rastlanmaktadır. Ayrıca bazı evlerde kapı, pencere, duvar, kuyu, çöten gibi elemanların, günümüz koşullarına uymadığı, kullanıcının ihtiyaçlarına cevap vermediği ya da yetersiz kaldığı için bilinçli bir şekilde kaldırıldığı görülmektedir (Dalkılıç, 2004).

3. Ekleme ise; çeşitli uygulamalarla mevcut hacimlerin alt birimlere ayrılması veya açık alanların yapıya dahil edilerek mekanların genişletilmesi olarak tanımlanmaktadır (Üçer, 2011). Kullanıcının kültürel, sosyal ve ekonomik yapısında meydana gelen değişimler sonucu uyum sağlayamayarak, yeni ihtiyaçlara cevap veremeyen binalara ek alanlar ilave edilmesi gerekebilir. Yapıya ek alanların ilave edilmesi ile binanın boyutlarının ve alanının değişmesi sonucunda zorunlu olarak formun değişmesi söz konusudur ve bu değişim genel olarak arazinin yapısına ve parsel düzenine bağlı olarak gerçekleşebilir. Bu yönü ile bina büyüyerek yapının kullanım ve yenileme aşamalarında esnemesine imkan sağlamaktadır (Hesapçıoğlu, 2010).

Fiziksel değişimlerin nedeni, binanın strüktür ve malzemelerinde meydana gelen bozulma ya da yıpranmalar olabileceği gibi kullanıcı gereksinimlerinde meydana gelen değişimler de olabilmektedir. Çünkü yapının biçim, boyut, malzeme, renk, doku gibi özellikleri kullanıcının sosyo-ekonomik yapısı ve kültürel geçmişiyle bağlantılı olarak da değişmektedir (Dalkılıç, 2004). Fiziksel ya da psiko-sosyal kullanıcı gereksinimlerinde meydana gelen değişimler sonucunda kullanıcı bina formunda ya da strüktüründe değişimler yapmaktadır. Örneğin; kullanıcı sayısında meydana gelen değişimler sonucunda bina içerisinde büyümeler meydana gelebilmekte ya da kullanıcı iç mekan kullanımlarında değişiklikler yapılabilmektedir. Kısaca, fiziksel değişimde mekanın formuna doğrudan müdahale edilebilmektedir.

- Fonksiyonel değişim ise; genel olarak fiziksel değişimden daha önce ortaya çıkan bir değişimdir. Toplumda sözü edilen sosyal, teknolojik ve ekonomik özellikler zamanla değişimlere uğramakta, farklılaşmakta, kullanım ve işleyiş bakımından uygunluk olarak tanımlanabilen fonksiyonun, değişimi ya da ilavesi kaçınılmaz olmaktadır (Altınok, 2007). Bu değişimler sonucunda mekanların işlevleri de değişebilmektedir.

Mekanlardaki fonksiyonel değişime iki türlü olabilmektedir.

1. Yapıların kullanıma amacı sabit kalma koşulu ile geçmişten geleceğe doğru değişen aile yapısı ya da kültür değişimi sonucunda, eskiyen işlev yerine yeni işlev verilmesi anlamında kullanılmaktadır. Böylelikle yapı içerisindeki mekan kullanımları değişme göstermektedir. Eskiden kullanılan bir işlevin günümüzde kullanılmaması sonucunda yerine yeni bir işlev verilmektedir (Üçer, 2011). Örneğin, geçmişte hayvancılığın yoğun olduğu zamanda ahır olarak kullanılabilen bir mekan, hayvancılıktan vazgeçildiğinde işlevini kaybederek

odunluk veya depo olarak kullanılabilir.

2. Yapıların kullanım amacının tamamıyla değişmesi anlamında kullanılmaktadır. Sosyal, ekonomik ve teknolojik değişimler sonucu ortaya çıkan yeni istek, gereksinimler karşılanamaz duruma geldiğinde yapılara yeni fonksiyonlar yüklenir (Üçer, 2011).

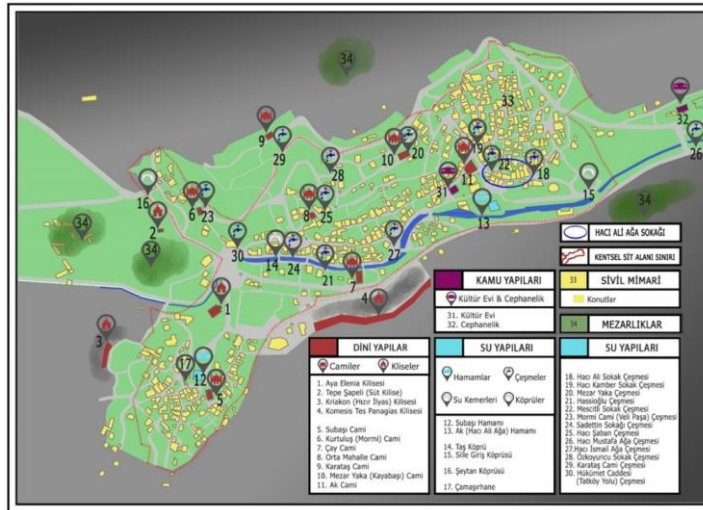
Fonksiyonel değişimin oluşması birçok sebebe bağlı olabilir. Bu sebeplerin arasında ilk sırada kullanıcı ve onun ihtiyaçları sayılabilirken, plan şeması, sirkülasyon elemanlarının kalitesi, özellikle ıslak hacimlerde kullanılan malzemelerin renk, ölçü, biçim özellikleri de etkili olmaktadır (Altınok, 2007). Kullanıcıların farklılaşmasından veya ekonomik gerekçeler nedeniyle zaman içinde mekanın formu değiştirilmeden kullanım amacına bağlı olarak işlev değişimi meydana gelmesi kaçınılmaz olabilmekte; yapı farklı şekillerde yeni fonksiyonlarla süreklilik gösterebilmektedir.

Çalışmada tüm bu değişim süreçleri; mekânsal ve strüktürel değişim olmak üzere iki şekilde ele alınarak Konya/Sille’de yer alan Hacı Ali Ağa Sokağı’nda bulunan on özgün konutun kültürel değişim/sürekliliğinin biçim üzerindeki etkisi ortaya konmaktadır.

Yöntem ve Materyel

Sille, Türkiye’de Konya ili’ne 8 km mesafede; tarihi sit alanı olarak önemli bir turizm arteri olan bir yerleşim yeridir. 1923 yılında yapılan Lozan Antlaşması Sille tarihi için bir dönüm noktası olmuştur. 1923 yılında yapılan nüfus mübadelesi ile Sille’de yaşayan Rumlar zorunlu göçe tabi tutulmuşlar ve yurt dışına gönderilmişlerdir (Tapur, 2013). Böylece, nüfusunun büyük bir kısmını Rumlar oluşturduğu için Sille’nin nüfusu büyük ölçüde azalmıştır. 1980 yılına kadar yerleşim yerinde yaşayan yerli halk; tarım, ticaret ve zanaat konusunda kendisini yeterince geliştirememiş ve sosyo-ekonomik açıdan gerilemeye başlamıştır. Bunun sonucunda büyük şehirlere göç vermeye başlamıştır.

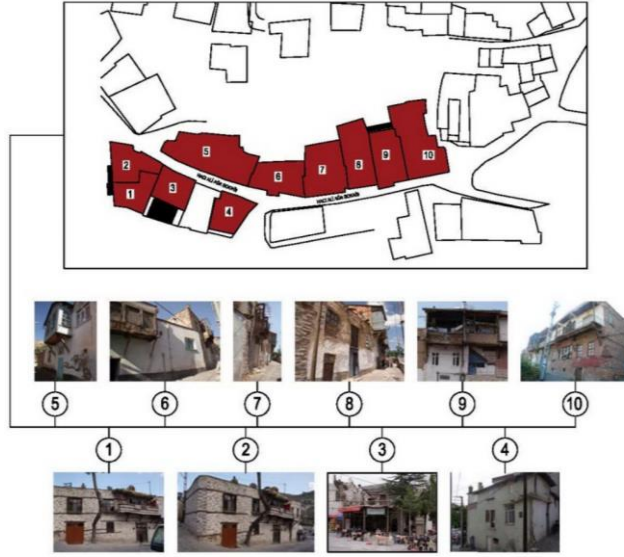
Geçmişte büyük bir kasaba iken günümüzde, eski yoğun dokunun sadece kalıntıları ve temel izleri yamaçların üzerinde görülen Sille, 1980 yılından itibaren Konya’nın merkezi bir mahallesi haline gelmiştir. 1984 yılında Konya Büyükşehir Belediyesi, olduktan sonra; 1989 yılında merkeze bağlı Selçuklu İlçesi sınırları içinde yer almış ve Subaşı ve Ak Mahalle olmak üzere iki mahalleden oluşmaktadır (Bağlantı-1, 2015). Geçmişten günümüze birçok kültüre ev sahipliği yapmış Sille, çalışma alanı olarak seçilmiş, yapılan araştırmalar doğrultusunda alanda, kültür değişimi açısından önemli olduğu görülen 1923 yılı öncesi, 1923-1980 yılları arası ve 1980 yılı sonrası olmak üzere üç dönem tespit edilmiştir. Bu dönemlerde yaşanan kültürel değişim sosyal, kültürel ve ekonomik yapıyı etkileyerek yaşam alanlarının değişmesine de neden olmuştur. Günlük yaşantının devam ettiği konutlar da bu değişimin gözlemlendiği yaşam alanlarındandır (Şekil 2).

Şekil 2. Sille'nin yerleşim planı ve kültür varlıkları (Ertaş vd., 2016)

Çalışmada, Sille yerleşiminde kültürel değişimin yaşandığı tüm dönemlerde, önemli bir yerleşim alanı arteri

üzerinde yer alan çoğunlukla konut ve ticaret işlevinin bir arada bulunduğu yapı tiplerini içeren, Hacı Ali Ağa Sokağında; bölgenin ticari hayatını, sosyo-kültürel yapısını ve mimari karakterini yansıtan ve özgün durumunu koruyan 10 adet sıralı konutta meydana gelen mekansal ve strüktürel değişim süreçleri; fiziksel ve fonksiyonel değişim tabloları üzerinden, 2016 yılına kadar geçen süre içerisinde irdelenmiştir (Şekil 3).

Şekil 3. Hacı Ali Ağa Sokağında belirlenmiş konutlar

Tabloların analizi yapılırken mekansal değişim süreçleri değişimi ortaya koyan 1923 yılı öncesi, 1923-1980 yılları arası ve 1980 yılı sonrası dönemleri ifade eden zaman kavramı açısından ele alınmıştır. Bu kültürel değişim, insan- mekan arasında uyum sürecini de beraberinde getirir. Bu etkilenme sonucunda mekanlarda eklemeler, kaldırmalar ya da bozulmalar gibi değişimler yaşanmaktadır. Analiz tablolarında kültürel değişim sonucunda ortaya çıkan uyum sürecini ifade etme adına ortak bir dil oluşturulmuştur. Yapıda meydana gelen eklemeler, kaldırma ya da bozulma sonucu değişen form, mekan ve yapı elemanları, plan, kesit ve cephe düzleminde oluşturulan grafiklerde kullanılan bazı renklerle gösterilmiş ve eklenen ve değiştirilen işlevler plan, kesit ve cephe üzerinde numara ve harf verilerek tablolardaki değişimlerin anlaşılabilirliğini kolaylaştırmak amaçlanmıştır. Meydana gelen değişimler renklendirme yöntemi ile açıklanmıştır.

Mekansal değişim süreçlerinde fiziksel değişim, zaman içerisinde mekanların değişmesiyle ortaya çıkan yapı formundaki değişimleri ifade etmektedir. Fonksiyonel değişim öncelikle yapının kullanım amacındaki değişimi ortaya koymayı amaçlamış bunun dışında kullanım amacı değişmeyen yapılar içinde iki grupta değişimi ortaya koymuştur. İlk grupta eklenen mekanları belirlemiş, ikinci grupta ise kaldırılma ya da bozulma nedeniyle değişen mekanları incelemiştir.

Tablo 1. Konutlardaki zamana bağlı fonksiyonel değişim grafiği

Strüktürel değişim analizleri, günümüzdeki mevcut kullanım durumu üzerinden tüm dönemlerde değişen yapı elemanlarını ortaya koyma amacıyla 1980 sonrası dönem açısından ele alınmıştır. Fiziksel değişimler eklenen, kaldırılan ya da ileri derecede bozulan yapı elemanlarını plan şemasında ortaya koymaktadır. Fonksiyonel değişim ise yapı elemanlarındaki işlevsel değişimler sonucunda kullanım amacındaki değişimi ortaya koymaktadır.

Tablo 2. Konutlardaki fiziksel değişim grafiği

Bulgular

1. Mekansal Değişim Süreçlerine ilişkin analiz bulguları:

Yerleşim alanında meydana gelen kültür değişimine bağlı olarak belirlenen üç döneme göre 10 konuttaki fiziksel ve fonksiyonel değişimler iki başlık altında incelenmiştir. Fiziksel değişimde; konutlardaki ekleme, kaldırma ve bozulmalar ile üç dönem içerisinde meydana gelen kütleli değişimler incelenmiş ve saptamalar yapılmıştır. Fonksiyonel değişimde; konutların ana işlevinde ve iç mekanında meydana gelen işlev değişiklikleri incelenmiş ve eklenen, bozulan ve kaldırılan işlevler başlığı altında saptamalar yapılmıştır. Buna göre;

- 1 nolu konutta; zemin ve birinci katta yapılan eklentiler, kaldırmalar ve zaman içerisinde meydana gelen bozulmalar ile plan şeması değiştirilmiştir. Özgün kullanımda balkon bulunmazken daha sonraki dönemde balkon eklenmiştir. Birinci katta bulunan oda zaman içerisinde bitişikteki konut ile etkileşime girerek o yapıya dahil olmuştur ve böylelikle planda eksiltileme olmuş ve yapı formu değişmiştir. Fonksiyonel olarak, özgün durumunda konut olarak kullanılan yapıya, daha sonraki dönemde zemin kata eklenen duvar ile bakkal olarak kullanılan ticaret işlevi eklenmiştir. Birinci katta duvara yapılan müdahaleler ile depo işlevi yüklenmiştir. 1980 sonrası dönemde zemin kata tuvalet eklenmiştir. 1923-1980 yılları arasındaki dönemde özgün kullanımdaki yakacak evi depo olarak kullanılmaya başlanmıştır. Birinci katta bulunan gusülhane 1980 sonrası dönemde bozulmaya uğramıştır.

- 2 nolu konutta; 1923-1980 arası dönemde gerçekleşen değişimlerden yapıyı en çok etki eden bitişikteki konut ile etkileşimi sonucu binaya eklenen oda ile formu değişmiştir. Yapılan eklentiler yapının plan şemasında

değişikliklere yol açmıştır. Fonksiyonel olarak, üç dönem boyunca konut olarak kullanılan yapıda çoğunlukla 1923-1980 arası dönemde gerçekleşen değişimlerden yapıyı en çok etki eden yan bina ile birleşimdeki odanın eklenmesidir. Aynı zamanda bu dönemde mutfak, depo, gusülhane ve tuvalet eklenmiştir. Eklenen odanın penceresinden dışarıya çıkıntı yaparak balkon eklentisi yapılmıştır. Alt katta bulunan sandık evi işlevi kaldırılarak zaman içerisinde yakacak evine dönüştürülmüştür.

- 3 nolu konutta; binanın formunda herhangi bir eklenti görülmemiştir. İç mekanda yapılan eklentiler ile plan şeması değişmiştir. Yakın dönemde birinci katta bulunan sofa duvar ile bölünerek oda eklentisi yapılmıştır. Fonksiyonel olarak, 1923 yılı öncesinde sadece konut olarak kullanılan yapının alt katına 1923-1980 yılları arasında "kahvehane" işlevi yüklenerek ticarete açılmıştır. 1980 sonrası dönemde ise, konut kısmı pansiyon olarak kullanılmaya başlanmış ve yapı tamamen ticarete yönelik hale getirilmiştir.

- 4 nolu konutta; binanın formunda herhangi bir eklenti görülmemiştir. İç mekanda yapılan eklentiler ile plan şeması değişmiştir. Fonksiyonel olarak, 1923-1980 yılı arasında yapılan konutta çok fazla değişiklik gözlenmemiştir. Tavan arası olarak kullanılan alan içerisinde banyo ve tuvalet işlevleri eklenmiştir.

- 5 nolu konutta; 1923 öncesi dönemde çıkmaz sokak işlevindeki alan, sonraki dönemde üzeri kapatılarak binaya ilave edilmiştir. Eklenti yapılarak yapının plan şeması değişmiştir. 1980 sonrası dönemde ise herhangi bir fiziksel değişim görülmemektedir. Fonksiyonel olarak, her üç dönemde de konut olarak kullanılan yapıya arka taraftaki çıkmaz sokak eklenmesi ile yapı genişletilmiştir. Üstü kapatılan çıkmaz sokak, binanın birinci katında, yeni odalar, tuvalet ve banyo gibi işlevlerin eklenmesi sağlamıştır, ayrıca günümüzde depo işlevinde kullanılmaktadır. Zemin katta özgün halinde ahır olarak kullanılan mekanlar sokağın kapatılmasından sonra kaldırılarak konuta dahil edilmiş ve yakacak evi olarak kullanılmaya başlanmıştır.

- 6 nolu konutta; yapıya 1923-1980 arası ve 1980 sonrası dönemde iki farklı ek yapılarak formunda değişiklik yapıldığı gözlenmiştir. İç mekanda yapılan eklentiler ile plan şeması değişmiştir. Fonksiyonel olarak, üç dönemde de konut olarak kullanılan yapının yan tarafına 1923-1980 yılları arasında yapılan eklemeler ile çıkmaz sokaktan yapıya ikinci bir giriş, mutfak ve tuvalet eklenmiştir. 1980 sonrası dönemde çıkmaz sokağın üstü kapatılarak; odaların eklenmesiyle plan şeması büyümüştür. Son dönem içerisinde zemin katta bulunan sandık odası kaldırılarak burası yakacak evi olarak kullanılmaya başlanmıştır.

- 7 nolu konutta; 1980 sonrası dönemde güneyde çıkma yapan mekanın kuzeye doğru daraltılarak kaldırıldığı, böylece balkonun öne doğru çıkmış olduğu gözlenmiştir. İç mekanda yapılan eklentiler ile plan şeması değişmiştir. Fonksiyonel olarak, her üç dönemde de konut olarak kullanılan yapıya 1923-1980 yılları arasında yapılan müdahalelerle tuvalet, oda ve banyo eklenmiştir. Günümüzde depo olarak kullanılan mekan 1923 yılında sandık odası olarak, daha sonraki dönemde ahır olarak kullanılmıştır.

- 8 nolu konutta; üst katta meydana gelen bozulmalar yapı formunda değişikliğe neden olmuştur. Yapıya bitişik olarak bulunan mekan kaldırıldığı gözlenmiştir. İç mekanda yapılan eklentiler ile plan şeması değişmiştir. Fonksiyonel olarak, özgün durumunda daha küçük olan balkon, dış duvarın 1923-1980 yılları arasında meydana gelen tahribatlar sonucunda bozulması nedeniyle yeniden yapılmış ve geriye doğru çekilerek büyütülmüş burada bulunan odanın bir kısmı balkona ilave edilmiştir. Özgün durumunda mutfak ile bitişik olan şarap yapmak için kullanılan sandık evi kaldırılarak daha sonraki dönemde depo işlevinde kullanılmıştır. 1923- 1980 yılları arasında merdiven sahanlığındaki alan kullanılarak banyo işlevi eklenmiştir. Geçmişte ahır olarak kullanılan bodrum kat günümüzde depo olarak kurgulanmıştır.

- 9 nolu konutta; binanın formunda herhangi bir eklenti görülmemiştir. İç mekanda yapılan eklentiler ile plan şemasının değiştiği gözlemlenmiştir. Fonksiyonel olarak, konut işlevi değiştirilmeyen yapıya merdivenlerin oluşturduğu sahanlıktan girilmektedir. Günümüzde bu bölüm kapı ile kapatılarak birinci katına bağımsız bir giriş sağlanmış ve evlenen çocukları için ayrı bir ev olarak kullanılmaya başlanmıştır. Zemin kata hanay, tuvalet ve depo alanları eklenmiştir. Özgün durumda kullanılan oda mutfağa çevrilerek günümüz kullanımına uygun hale getirilmiştir.

- 10 nolu konutta; binanın formunda herhangi bir eklenti görülmemiştir. İç mekanda yapılan eklentiler ile plan şeması değişmiştir. Fonksiyonel olarak, 1923-1980 yılları arasında tuvalet eklemesi yapılmış ve özgün halinde birinci katta sofanın güneyinde çıkma bu dönemde kaldırılarak yerine balkon işlevi verilmiştir. 1980 sonrası dönemde sofanın güney ucu ahşap bir malzeme ile kapatılarak oda olarak kullanılmaya başlanmıştır. Aynı zamanda bu dönemde yapının birinci katına mutfak ve arka alanına depo eklemeleri yapılmıştır.

Tablo 3. Mekansal değişim süreçlerinin genel değerlendirilmesi

		Konutlar										
İşlevler		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Eklemeler	Dükkan	X		X								2
	Giriş						X			X		2
	Oda		X	X		X	X	X			X	6
	Mutfak		X				X			X	X	3
	Hanay					X				X		2
	Banyo		X		X	X	X	X	X	X	X	8
	Tuvalet	X	X		X	X	X	X		X	X	8
	Depo	X	X			X	X	X			X	6
	Balkon	X	X								X	3
	Yakacak Evi		X			X	X					3
	Sandık Evi											0
	Çıkma Sokak											0
	Çıkma											0
	Ahır							X				1
Kaldırmalar	Dükkan											0
	Giriş											0
	Oda	X						X	X	X		4
	Mutfak											0
	Hanay											0
	Banyo											0
	Tuvalet											0
	Depo											0
	Balkon											0
	Yakacak Evi			X								1
	Sandık Evi		X				X	X	X			4
	Çıkma Sokak					X	X					2
	Çıkma										X	1
	Ahır					X		X	X			3
Bozulmalar	Dükkan											0
	Giriş											0
	Oda											0
	Mutfak											0
	Hanay											0
	Banyo	X										1
	Tuvalet											0
	Depo											0
	Balkon								X			1
	Yakacak Evi											0
	Sandık Evi											0
	Çıkma Sokak											0
	Çıkma											0
	Ahır											0

2.Strüktürel Değişim Süreçleri Analiz Bulguları

Meydana gelen bütün değişimler görmek amacı ile 1980 sonrası dönemdeki yani günümüzdeki kullanımı üzerinden fiziksel ve fonksiyonel değişim analizleri yapılmış, genel olarak, yapı elemanlarının eklenmesi ve bozulma ya da kaldırma nedeniyle değiştirilmesi incelenmiştir.

- 1 nolu konutta; birinci katta bulunan kalın duvar üzerinde yapılan kaldırmalar ile formunda değişiklikler yapılmıştır. Üst katta yer alan bazı duvar ve döşemelerin zaman içerisinde bozulması plan şemasına etki etmiştir. Yan bina ile etkileşimi sonucunda duvar, döşeme, tavan, çatı ve kapı kaldırılmıştır. Yapılan duvar, kapı, pencere ve balkon eklentileri ile plan şeması değiştirilmiştir.

- 2 nolu konutta; binaya eklenen yeni kütle sonucunda yapıya duvar, döşeme, tavan, çatı, pencere ve kapı eklentisi yapılmıştır. Aynı zamanda iç mekanda zaman içerisinde duvar, kapı, pencere ve balkon eklentisi

yapılarak plan şemasında değişiklik yapılmıştır.

- 3 nolu konutta; zaman içerisinde yapıya duvar ve kapı eklentisi yapılmıştır. Yan tarafına yapılan bina yüzünden doğu cephesindeki pencereler kapatılarak dolaba çevrilmiştir.
- 4 nolu konutta; yapıya sadece duvar, kapı ve pencere eklentisi yapılmıştır.
- 5 nolu konutta; yapıya dahil edilen çıkmaz sokağın üstüne yapılan yeni ek yapı duvar, döşeme, tavan, çatı, kapı ve pencerelerin eklenmesi sonucunda oluşmuştur.
- 6 nolu konutta; zaman içerisinde eklenen yeni yapı kütleleri ile duvar, döşeme, tavan, çatı, pencere, kapı ve merdiven eklentileri görülmektedir. Özgün merdivende zaman içerisinde bozulma görülmüş ve yeni malzeme ile tekrar yapılmıştır.
- 7 nolu konutta; 1980 sonrası dönemde cephedeki duvarlar, döşeme, tavan ve çatı kaldırıldığı, geriye doğru yeni duvar eklendiği görülmektedir. 1923-1980 yılları arasında kapı, pencere ve duvar eklemeleri yapılarak plan şeması değiştirilmiştir.
- 8 nolu konutta; yapının üst katında balkon tarafındaki dış duvar bozulması sonucunda kaldırıldığı ve geriye doğru yeni duvar yapıldığı görülmektedir. Bunun sonucunda tavan ve çatı da kaldırılmıştır. Merdiven boşluğuna duvar ve kapı eklenerek mekan olarak kullanılmaya başlanmıştır.
- 9 nolu konutta; eklenen duvar, kapı ve pencere ile plan şemasında değişiklikler gözlenmiştir.
- 10 nolu konutta; üst katta bulunan çıkmanın duvarı kaldırılması ile balkon eklentisi yapılmıştır. İç mekanda eklenen duvar ve kapı ile plan şeması değiştirilmiştir.

Tablo 4. Strüktürel değişim süreçlerinin genel değerlendirilmesi

		Konutlar										
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Eklentiler	Duvar	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	10
	Döşeme		X			X	X		X			4
	Tavan		X			X	X					3
	Çatı		X	X		X	X					4
	Kapı	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	10
	Pencere	X	X			X	X	X	X	X		7
	Balkon	X	X									2
	Merdiven						X					1
Kaldırmalar	Duvar	X						X	X		X	4
	Döşeme	X						X				2
	Tavan	X						X	X			3
	Çatı	X						X	X			3
	Kapı	X									X	2
	Pencere			X				X				2
	Balkon											0
	Merdiven											0
Bozulmalar	Duvar	X							X			2
	Döşeme	X										1
	Tavan											0
	Çatı											0
	Kapı								X			1
	Pencere								X			1
	Balkon											0
	Merdiven						X					1

Sonuç

Günümüzün büyük bir bölümünü geçirdiğimiz konut alanları, geçmişten günümüze kadar gelen kültürel bilgi ve bugün ortaya çıkan ihtiyaçlar üzerine kurgulanmıştır. Bu nedenle her dönem konutlarda farklı yaklaşımlar, değişen yapım tarzları ve mekansal kurgular görmek mümkün olmaktadır. Böylece, kültürel değişim zaman içerisinde hızla devam ederken, konutlar üzerinde bıraktığı etkiler ise, içinde bulunduğu bölgede yaşamış kültürler hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlamaktadır. Bu bağlamda, bu çalışma kapsamında, farklı dönemler içerisinde meydana gelmiş kültürel değişimin konut amaçlı yapılan yapılara olan etkisinin araştırılması amacıyla değişen kültür ile birlikte değişen kullanım durumunun bu yapılara nasıl etki ettiği konusu irdelenmiştir.

Bu aşamalar sonunda seçilen konutlar açısından aşağıdaki genel sonuçlar çıkarılabilir.

- İncelenen konutların özgün plan şemaları ile günümüz mekan kurguları karşılaştırıldığında mekanlarda ve yapı elemanlarında eklemeler, kaldırmalar ve bozulmalar olduğu tespit edilmiştir.
- Ana caddeye bakan konutlarda zaman içerisinde ticarete yönelik işlev eklentisi yapılmıştır.
- Kültür değişimi, aile yapısındaki değişim, aile fert sayısının zaman içerisinde artması gibisüreç içerisinde meydana gelen sosyal değişimler seçilen yapıların konut amaçlı kullanım durumlarını da etkilemiştir. Gerek mekansal gerekse strüktürel değişimler yapı formunu da etkilemiş, yapıya eklemeler yapıldığı gibi kaldırmalar da görülmüştür. Buna; çıkmaz sokağın yapıya dahil edilmesi, evlenen insanlar için hanay odalarının yapıya eklenmesi gibi örnekler verilebilir.
- Genel olarak bütün konutlarda zaman içerisinde duvar, kapı eklemeleri ile plan şemaları değiştirilerek konutların günümüz kullanım şartlarına uygun hale getirildiği söylenebilir.
- Çoğunlukla konutlara banyo, tuvalet, oda ve depo eklenmiştir. Değişen yaşam koşulları ile aile bireylerinin sayısının artmasının bu eklentilere neden olduğu düşünülebilir.
- Yapılarda Müslüman ve Gayri Müslim halkın özelliklerini yansıtan mekanlar bulunmaktadır. Bu mekanlar, insanlar farklılaştıkça değişime uğramışlardır. Gayri Müslim halkın Sille'den ayrılması ile bazı mekanların kullanım amacı değişmiştir. Örneğin, Gayri Müslim halkın şarap yapmak için kullandıkları sandık evi kaldırılmıştır. Bu mekanlar, pekmez yapımında kullanılan odalara, hayvanlar için ahırlara ya da depolama işlevinde odalara dönüştüğü tespit edilmiştir.

Bilgilendirme: Bu makale, Karadeniz Teknik Fen Bilimleri Enstitüsü İç Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı kapsamında Aslı Taş'ın Doç. Dr. Şebnem Ertaş danışmanlığında yürüttüğü "Bir Konut Alanında Kültürel Değişimin Mekansal Sürekliliği: Sille/Hacı Ali Ağa Sokağı" başlıklı tez çalışmasından üretilmiştir.

Teşekkür: Bu makale, TÜBİTAK-3001 Başlangıç Ar-ge Programı kapsamında desteklenen "Konya-Sille'de Geleneksel Dokunun Bir Yöntem Dahilinde Turistik Amaçlı Fiziksel Yenilemesi (114K599)" başlıklı proje kapsamında hazırlanmıştır. TÜBİTAK proje çalışma ekibine teşekkür ederiz.

Kaynaklar

- Altınok, Hande Zeynep. .Belirsizlikten Doğan Esneklik Kavramının Konut İç Mekan ve Donatı Elemanları Tasarımına Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2007.
- Altman Irwin ve Chemers. Martin. Culture And Environment, Brooks/Cole Pub. Co., Monterey, California, 1980.
- Asasoğlu Ali. Konut ve Konut Alanları Örneğinde Mimarlık Serüveni, International Journal Of Architecture and Planning, 1.1, (Haziran 2013): 57-65.
- Aslan, Sibel. Günümüz Konut Tasarımı İçin Kullanıcı-Tasarımcı Etkileşiminde Kültür Etkeninin İzmit Örneğinde İrdelenmesi ve Bir Model Önerisi, Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2000.
- Aslan Hasan. Kültür Kavramının Tarihsel Gelişimi, Folklor Edebiyat, 52. 4, (Şubat 2007): 93-102.
- Bozkurt Gülçin ve Altınçekiç Hakan. "Anadolu' da Geleneksel Konut ve Avlularının Özellikleri İle Tarihsel Gelişiminin Safranbolu Örneğinde İrdelenmesi", İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi, 63.1, (2013): 69-91.
- Çahantimur, Arzu İspalar. Kültür ve Mekan Etkileşimi Kapsamında Konut ve Yalın Çevresi İlişkilerine Diyalektik Bir Yaklaşım, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1997.
- Çakmak, Bilgehan Yılmaz. Kırsaldan Kente Göç ile Kent Çeperlerinde Oluşan Konutların Mekansal Dizim Yöntemiyle Analizi, Konya Örneği, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya, 2011.

- Dalkılıç, Neslihan. Midyat İlçesindeki Kültürel Zenginliğin Oluşturduğu Geleneksel Mekansal Dizgenin Korunması İçin Bir Yöntem Araştırması, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2004.
- Dener, Aytanga. Sosyal ve Mekansal Değişimin Etkileşimi, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1994.
- Ertaş, Ş., ve diğerleri. Cultural Property With Touristic Potential: Example Of Sille, All in One Congress, Zagreb, 2016.
- Gür, Öymen, Şengül. Doğu Karadeniz Örneğinde Konut Kültürü, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul, 2000.
- Güzer, Celal Abdi. Konutta Tasarımın Sınırları: Bir Çatışma Alanı Olarak Gelenek ve Gelecek, Yeni Barınma Semineri, Nisan, Ankara, Bildiriler Kitabı: 75-87, 2004
- Hesapçıoğlu, Burak. Toplu Konutlarda Kullanıcı İhtiyaçlarına Bağlı Planlama ve Tasarımı Etkileyen Faktörler, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Edirne, 2010.
- Kuban, Doğan. Sanat Tarihimizin Sorunları. İstanbul: Çağdaş Yayınları, 1976.
- Lawrance, Roderick J. Housing,, Dwellings and Homes: Design Theory, Research and Practice, John Wiley And Sons, Chichester, 1987.
- Mumcu,Serhat. Dün'den Bugün'e Değişen Konut Alanlarına Kültürel Çesitliliğin Etkileri, Ortaköy Meydan ve Çevre Yerleşim Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Ünivesitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Edirne, 2009.
- Rapoport, Amos. Kültür Mimarlık Tasarım, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul, 2004.
- Şengün Burcu. Urla Tarihi Kent Merkezindeki Konut Mimarisinin İncelenmesi ve Cumhuriyet Döneminde Meydana Gelen Değişimlerin Koruma Bağlamında İrdelenmesi: Zafer Caddesi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2007.
- Tapur, Tahsin. Sille'nin Coğrafi Özellikleri, I. Ulusal Sille Sempozyumu, Eylül, Konya, Bildiriler Kitabı: 177-196, 2013.
- Turgut, Hülya. Kültür Davranış Mekan Etkileşiminin Saptanmasında Kullanılabilecek Bir Yöntem, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul., 1990.
- Turgut, Hülya ve Üntüğü, S.Mete. Gelecekte Geleceğe Evimiz Yarışması Kitabı, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1992.
- Turgut, Hülya. Kentleşme Süreci İçerisinde Sosyo-Kültürel ve Mekansal Değişimler; Gecekondu-Konut Örüntüsü, Mimar.İst, 7, (Kış 2003): 57-64
- Turgut Yıldız, Hülya. IAPS-CSBE Network, Kültür ve Mekan Tasarım Atölyeleri 2: Trilye, Devamlılık, Değişim ve Dönüşüm, Kültür ve Mekan: Geleneksel Türk Evi; Bursa, Trilye, Türkiye: İTÜ, Uludağ Üniversitesi ve Bahçeşehir Üniversitesi, 2007.
- Üçer, Nihan. Tarihi Dokuların Sürdürülebilirliğinde Turizm Kaynaklı Değişimlerin Etkileri: Kuşadası Dağ ve Camii-Kebir Mahalleleri Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2011.

Bağlantılar:

Bağlantı 1: <http://www.selcuklu.bel.tr/Selcuklu/sayfa/91/ilcemiz>, Erişim Tarihi: 20.03.2015.

THE RELATIONSHIP OF SPATIAL AND STRUCTURAL CHANGE WITH RESIDENTAL CULTURE "KONYA / SİLLE EXAMPLE"

Aslı TAŞ
Şebnem ERTAŞ

ABSTRACT

Culture which is the whole of material and spiritual values adopted by a community in the historical process consists of various social identities. Architecture showing the most characteristic features of cultural identity in a residential area has the houses that take the daily life. Throughout history, as long as the cultures change, they undergone a change in form and function with residential spaces and ensure their continuity with community, social, economic and technological developments. It is aimed to examine the effect of the cultural change / continuity of the cultural change / continuity of the spatial and structural change processes in the houses where non-Muslims living in Sille settlement of Konya province were subjected to the population exchange and the Muslim people who settled in the vacant houses after the exchange. For this reason, spatial and structural change processes have been revealed by examining the physical and functional change graphs of ten rows of houses located on Hacı Ali Ağa Street, which is an important residential settlement in Sille.

Keywords: culture, change, place, spatial continuity, resident